

فصلنامه اختصاصی مطالعات و مدیریت امر خیر

شماره هشتم / پائیز و زمستان ۱۴۰۱ / ۱۴۰ صفحه

صاحب امتیاز: بنیاد خیریه راهبری آلاء

مدیر مسئول: علی ملانوری

سردبیر: سید حسین سیدی

دبیر تحریریه: مرتضی رحیم نواز

مدیر هنری: محمد رحیم نواز

مدیر اجرایی: مهشید رضائی

طراح نام‌واره: حامد مغروری

همکاران این شماره:

امید اخوی / بابک امینی / محمد باغ جنتی / امیر حیدری / مهسا حیدری / سعید علی خاصی

یگانه خدایی / مهشید رضائی / متین ریاحی / زهرا سلطانی فر / علی شاهسنایی

سعید عبدالحسینی / فاطمه عبدالعظیم بیگ / حمیدرضا غلامعلیان / محمد رضا مداحی

مریم محمدی / محمد مهدی معماریان / ملیکا مقدم / فرزین مؤذن زاده / نسیم یادگار

تهران / خیابان کارگر شمالی / کوچه ارده‌ال / پلاک شش / طبقه دوم

تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۹۶۵۰۲

✉ ava@kheir.ir

📷 [ava.kheir](https://www.instagram.com/ava.kheir)

برای اشتراک فصلنامه لطفاً به سایت

Ava.kheir.ir

مراجعه فرمایید.

شماره‌های پیشین فصلنامه را می‌توانید در نرم‌افزار طاقچه مشاهده نمایید.

- یادداشت سردیبر / ۴
- استعاره اجتماعی از یک دستور الهی / ۸
- نقش آستان‌های مقدس در اشاعه فرهنگ اطعام و نیکوکاری / ۱۲
- ایده‌آل ما رسیدن به جامعه‌ای بدون گرسنه است / ۱۶
- گفت‌وگو با «اکبر رجبی»، مدیر موسسه خیریه طلوع بی‌نشان‌ها
- روز جهانی بانک غذا / ۲۰
- فیدبک آمریکا / ۲۴
- گزارش سالانه بانک غذا در انگلستان / ۳۲
- خلاقیت در مدیریت داوطلبان در بانک‌های غذا / ۳۶
- گذری بر تاریخ اطعام / ۴۰
- گفت‌وگو با «امید اخوی»، پژوهشگر تاریخ معاصر
- قدرت غذا را نادیده نگیریم / ۴۴
- کاهش محسوس گذشت و بخشندگی ایرانیان / ۵۶
- اطعام پایدار بر پایه کرامت انسانی / ۶۰
- گفت‌وگو با «مهندس سجاد صادقیان»، مدیر مرکز سفره‌پدري
- گزارش کلی عملکرد پویش ملی «سفره‌پدري» در سال ۱۴۰۱ / ۶۶
- گزارش پویش «از این خونه به اون خونه» / ۷۴
- معرفی طرح‌های بین‌المللی بخشش اقلام مازاد خارجی / ۷۸
- مدیریت داوطلب و منابع انسانی نوآوری و بهره‌وری در ارائه خدمات / ۹۲
- مدل‌سازی عامل بنیان نقشی نظام حکمرانی در تسهیل امور خیر ... / ۹۴
- نقش سمن‌ها در مدیریت شهری / ۱۰۶
- مطالعه جهانی رفتار بشردوستانه / ۱۱۲
- نگاهی به کتاب «سرمایه‌های ماندگار» / ۱۱۶
- واحد ارزیابی «نیکی‌گواه» / ۱۲۰
- اولویت کمک معیشتی نزد ایرانیان / ۱۳۰
- پادکست نیک‌آوا / ۱۳۴

چگونگی اثر بخشی اطعام

دکتر سید حسین سیدی

گرسنگی و نیاز به غذا مسئله‌ای است که همواره در مواجهه با مسئله فقر با آن مواجه می‌شویم. ویژگی این بعد از فقر به این دلیل که جزء نیازهای حیاتی انسانی است به گونه‌ای است که هم نمود بیشتری داشته و هم مبارزه با آن فرآیند پیچیده‌تر و سخت‌تری دارد. چراکه غذا نیاز روزانه انسان است و در صورت عدم تامین، نیازمند در زمان کوتاه دچار مشکل حیاتی می‌شود.

برای مقابله با گرسنگی دو فعالیت کلی انجام می‌شود، رساندن بسته‌های غذایی به نیازمندان و ارائه غذای گرم که از اصطلاح اطعام برای تعریف هر دو استفاده می‌شود. جای هیچ شکی نیست که یکی از مهم‌ترین وظایف اجتماعی دولت‌ها و رسالت سازمان‌های مردم‌نهاد و خیریه مبارزه با فقر و در ذیل مبارزه با فقر، مبارزه با گرسنگی است. امری که به صورت جدی در دین اسلام مورد توجه قرار گرفته است و در قرآن و روایات به آن تاکید شده است.

از یک سو ثواب‌های بی‌حد و نهایتی برای اطعام در روایات بر شمرده شده است^۱ و از سوی دیگر عدم توجه به اطعام مستمندان عاملی برای عقاب الهی معرفی شده^۲ و یا حتی کسی که به گرسنگان بی‌توجه باشد، بی‌ایمان شناخته شده است.^۳

۱. امام صادق علیه السلام: مَنْ اطْعَمَ مُسْلِمًا حَتَّى يُشْبِعَهُ لَمْ يَدْرَ أَحَدٌ مِّنْ خَلْقِ اللَّهِ مَا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ فِي الْأَخْرَةِ، لَا مَلَكَ مُقَرَّبٌ وَ لَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ... ثُمَّ تَلَا قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: «أَوْ اطْعَامٌ فِي يَوْمِ ذِي مَسْعِيَّةٍ». هرکه مسلمانی را غذا دهد تا سیر شود، از پاداش آخرت او جز خدا، پروردگار جهانیان، هیچ کس، حتی فرشته مقرب و پیامبر مرسل، خبر ندارد... سپس این سخن خداوند متعال را تلاوت کرد: «با اطعام کردن در روز گرسنگی» المحاسن

۲. وَلَا يُحِضُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ (سوره ماعون و سوره الحاقه) وَلَا تَحَاضُونَ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ (سوره فجر)

۳. امام باقر از پدرانش از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: وَ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ بِي عَبْدٌ يَبِيْتُ شَبْعَانَ وَأَخُوهُ - أَوْ قَالَ: جَارَهُ - الْمُسْلِمَ جَائِعٌ. سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، هیچ بنده‌ای به من ایمان نیاورده، در حالی که شب را سیر بخوابد و برادر، یا فرمود: همسایه - مسلمانش گرسنه باشد. الأمالی للطوسی

این تاکیدات بسیار بر اطعام باعث شد که در جامعه مسلمانان سنت اطعام به طرق مختلف مانند وقف برای اطعام نیازمندان، اطعام در مراسمات مذهبی، قربانی برای نیازمندان، نذر برای اطعام نیازمندان و دیگر اشکال آن توسعه بسیاری پیدا نماید. خصوصاً که به فرموده حضرت علی (علیه السلام) طعام غذای جسم و اطعام غذای روح است^۴ و هرکسی که یکبار اطعام کرده باشد لذت روحی آن را چشیده است.

اما واضح است که انجام این عمل خیرخواهانه امروزه نیاز به دقت و توجهاتی دارد که شاید در گذشته بر آن متصور نبوده است. به عبارتی با پیچیده شدن جوامع و چندبعدی شدن فقر و آسیب‌های اجتماعی، شیوه‌های مبارزه با آنها نیز نیاز به روش‌های برنامه ریزی شده و بهره ور دارد. برای دستیابی به این منظور در ادامه سوالاتی مطرح می‌شود که پاسخ به این سوالات برای خیرخواهان می‌تواند قدمی رو به جلو برای بهبود اثرگذاری این حوزه باشد.

۱. اطعام برای چه کسانی؟

برای اطعام یک فرد یا یک خانواده چه معیاری داریم؟ و چگونه این معیارها را بسنجیم؟

برای مثال معیارهایی مانند سطح درآمد خانوار، اشتغال یا بیکاری اعضای خانواده، بیماری یا معلولیت اعضا می‌تواند مدنظر قرار بگیرد. آیا این معیارها برای اطعام کافی است؟ آیا تا به حال به این سوال توسط پژوهشگران اجتماعی پاسخ داده شده است؟ پاسخ به این سوال نیاز به پژوهش و دقت کافی در انتخاب معیار دارد.

بحث بعد این است که آیا آسانی سنجش معیار در اطعام اهمیت دارد؟ به عبارتی آیا در موضوعی مانند اطعام می‌توان مانند موضوعی مانند تامین جهیزیه، زمان و نیروی زیادی را صرف بررسی مورد نمود؟ یا باید در سنجش معیارهای حمایت نگاه سهل گیرانه داشت؟

۲. اطعام فرآیندی است مداوم یا مناسبتی؟

در پاسخ به این سوال باید به این موضوع فکر کنیم که برای اثربخشی فرآیند اطعام باید یک واحد (فرد یا خانواده) را مورد هدف قرار داده و ایشان را مورد حمایت مداوم قرار دهیم یا اطعام‌های مناسبتی و گهگاه کافی است؟ به نظر می‌آید اطعام‌های مناسبتی بیشتر با هدف رونق گرفتن بزرگداشت آن مناسبت انجام می‌شود که در کنار آن همه افراد نه لزوماً محرومین مورد هدف قرار

می‌گیرند. البته بسیاری هدف اطعام خود را محرومین قرار می‌دهند، اما آیا این موضوع اثربخش و کافی است؟

۳. اطعام تا کی؟

همانطور که در بسیاری از تجربه‌های فعالیت‌های خیرخواهان دیده شده است، اطعام موضوعی است دو سویه. از یک سو نیازمند مواد غذایی نیاز به کمک آنی دارد و از سوی دیگر تداوم اطعام می‌تواند عزت نفس و روحیه کسب درآمد را دچار افول جدی کند. برای تداوم اطعام چه معیاری داریم؟

شاید در اینجا، معیار توانایی ذاتی کسب درآمد در خانواده از اهمیت برخوردار شود. به عبارتی اگر در فرد یا خانواده توانایی کسب درآمد نیست شاید بتوان فرآیند اطعام را به طور مداوم اجرا نمود، به عبارتی ممکن است نیازمند به دلیل کهولت سن و یا بیماری و معلولیت به هیچ عنوان توانایی کسب درآمد نداشته باشد.

اما در خانواده یا فردی که امکان کسب درآمد وجود دارد، فرآیند حمایت اطعام باید با فرآیند توانمندسازی جهت کسب درآمد پیوند خورده و مشروط به تلاش برای کسب درآمد شود.

اما بازهم این سوال باقی می‌ماند که آیا این معیار کافی است و یا باید به معیارهای دیگری هم در این زمینه توجه نمود؟

۴. اطعام با غذای گرم یا بسته‌های غذایی؟

در اطعام با بسته‌های غذایی این مزیت وجود دارد که می‌توان برای دوره طولانی مدت‌تری مانند یک هفته یا یک ماه اقلام غذایی را به نیازمند رساند، اما بسیار دیده شده است که نیازمند اقلام را به فروش می‌رساند و در جای دیگری هزینه می‌کند. اطعام با غذای گرم امکان فروش را ندارد اما در مقابل تنها برای یک یا دو وعده غذایی کافی است و این امر فرآیند آماده سازی غذا را با هزینه‌های پخت و توزیع سریع مواجه می‌کند.

۵. اطعام چه چیزی؟

این را می‌دانیم که نیازمندان اغلب به فقر غذایی و به تبع آن به فقر مواد معدنی و ویتامین مبتلا هستند. از این رو آیا تنها سیر شدن نیازمند کافی است؟ و یا در اطعام باید به کیفیت و تنوع غذا برای تامین همه نیازهای اساسی بدن توجه نمود؟ آیا برای این امر نیاز به شناخت از میزان فقر غذایی نیازمندان لازم است؟ و شاید همین قدر که برنامه اطعام بر اساس اصول تغذیه باشد کافی است؟

۶. زنجیره تامین اطعام چگونه ایجاد می‌شود؟

زنجیره تامین اطعام خود دارای مسائلی فرهنگی و مدیریتی زیادی است که گذرا به آن توجه داده می‌شود. مواد اولیه چگونه تهیه می‌شود که مقرون به صرفه باشد؟ این مواد چگونه طبخ می‌شوند و یا بسته بندی می‌شوند؟ مواد غذایی چگونه و با رعایت

کرامت انسانی توزیع می‌شود؟ شناسایی محرومین و برورسانی آمار وضعیت فقر، وضعیت اطعام و بهبود فقر غذایی آنها چگونه انجام می‌شود؟ به نظر می‌آید جذب داوطلب و مدیریت داوطلبان در این بخش نقش اساسی در تداوم فرآیند و کاهش هزینه‌ها داشته باشد.

۷. و در پایان اثر بخشی اطعام چگونه سنجیده می‌شود؟

هر فعالیت خیرخواهانه برای دستیابی به یک اثر اجتماعی و یا به عبارت دیگر حل یک آسیب اجتماعی صورت می‌پذیرد. پاسخ به سوالات قبلی در راستای بهبود اثر اجتماعی فعالیت اطعام پرسیده شد.

به هر حال بعد از هر فعالیتی در میدان واقعیت باید میزان اثرگذاری آن و دستیابی به هدف سنجیده شود. سوال اول اینکه هدف از اطعام چه بوده است؟ برای مثال شاید حذف گرسنگی و یا رفع سوء تغذیه هدف فعالیت اطعام باشد.

مسئله‌ای پیش می‌آید که این امر یک هدف میانی است یا غایی؟ به عبارتی اطعام روشی است برای دستیابی به اهداف مهم‌تری مانند توانمندسازی و رفع دیگر آسیب‌های اجتماعی و یا رفع گرسنگی یک هدف غایی است؟

جمع بندی

همانطور که مشخص است فعالیت‌های خیرخواهانه در نگاه اول، فعالیت‌های ساده‌ای به نظر می‌آیند که با نیت‌های خیرخواهانه افراد منجر به رفع آسیب‌های اجتماعی می‌شوند. اما تجربه نشان داده است که به دلیل درگیری فعالیت‌های خیرخواهانه با انسان و آسیب‌های اجتماعی و اهمیت تأثیرات بلند مدت و نامشهود فعالیت‌های خیرخواهانه از پیچیدگی بالایی برخوردار هستند.

از این رو بسیار اتفاق می‌افتد که فعالیت‌های خیرخواهانه تنها در سطح نیت خیر باقی می‌ماند و در ارزیابی اثربخشی، یا اثربخش نیستند و یا بعضاً شرایط آسیب را در بلند مدت بدتر و پیچیده‌تر نموده‌اند.

اطعام هم به عنوان جزئی از فعالیت‌های خیرخواهانه از این امر مستثنا نیست و دقت دانش محور در انجام آن از اهمیت زیادی برخوردار است، چرا که با مسائلی مانند عزت نفس و کرامت انسانی و فرهنگ کسب درآمد در نیازمندان مواجهه مستقیم دارد.

با توجه به اهمیت اطعام بر آن شدیم که پرونده این شماره از فصلنامه «آوای خیرمندانگار» را به این فعالیت خیرخواهانه اختصاص دهیم و از ابعاد مختلف دانشی و تجربی به این پدیده نیکوکارانه بپردازیم.

استعاره اجتماعی از یک دستور الهی

مریم محمدی

پژوهشگر جامعه‌شناسی ادیان

اطعام از جمله مفاهیمی است که می‌توان آن را در تاویل‌های مختلف به کار برد و معنای یکسانی از آنها استخراج نمود. در لغت‌شناسی اطعام به معنای غذا دادن است و البته مراد از آن غذایی است که جسم مصرف‌کننده آن باشد و اساساً به تأمین نیازهای روحی و معنوی اطلاق نمی‌شود.

در متون دینی و از جمله در قرآن کریم، اطعام را به ذات اقدس نسبت داده‌اند و آن را امری دانسته‌اند که در حیطه قدرت و اراده خداوند قرار دارد. از این رو یکی از اسماء الهی «مطعم» است. از این حیث اگر فردی مسئولیت اطعام خانواده یا افرادی از جامعه را بر عهده می‌گیرد، امری است که به نمایندگی از طرف خداوند بر عهده او گذاشته شده است. اینگونه است که شکر خداوند را بیش و پیش از سپاسگزاری از ولی یا خیرین نیکوکار بایستی به جا آورد. به معنای دیگر اطعام افراد اعم از مساکین یا خانواده امری مذهبی است که ادای مناسب آن مستوجب پاداش اخروی خواهد بود و قصور در آن نکوهش شده است.

غور در آیات الهی بیانگر اهمیت این واژه در این متن مقدس است؛ آنگونه که بیش از ۵۰ مرتبه از اطعام و معانی مترتب بر آن در قرآن یاد شده و به آن توصیه شده است. با این وجود آن چیز که بیش از همه در میان مفسران قرآن، عالمان دینی و صاحب‌نظران اجتماعی در مورد آن اتفاق نظر وجود دارد، رسالتی است که بر اساس آن خداوند، مومنان و نیکوکاران را به اطعام مساکین و فقرا رهنمون ساخته است. این معنا از اطعام بیش از سایر معانی اخذ شده از این کلام، مورد وثوق بوده و به آن تأکید شده است.

در مدل اجتماعی قرآن برای جامعه مطلوب اسلامی، فقر و فقیر مذموم شناخته شده است و لذا حکومت و مردم وظیفه دارند نسبت به رفع آن اقدام نمایند. یکی از مظاهر فقر، گرسنگی است که بیش از انواع دیگر می‌تواند به جامعه انسانی لطمه وارد آورده و شأن انسانی افراد آن را مخدوش سازد. به این سبب خداوند خود را مطعم و روزی دهنده می‌داند (... وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ | سوره انعام - آیه ۱۴) و به مومنان سفارش نموده در اطعام فقرا و مساکین جهد و کوشش داشته باشند. این تأکید تا بدانجا کشانده می‌شود که اطعام و رسیدگی به فقیر، حقی است که گویی او بر گردن ثروتمندان دارد. (سوره ذاریات - آیه ۱۹)

آنگونه که از دستورالعمل‌های شرعی و توصیه‌های اخلاق دینی بر می‌آید، می‌توان برداشت نمود که خداوند متعال اهتمام ویژه‌ای به سوق دادن مومنین به اطعام مستمندان دارد و به هر بهانه‌ای در صدد آن است تا فرصت انجام این فریضه را برای آحاد جامعه اسلامی فراهم سازد. این اهتمام و توصیه را در کمتر امور غیر واجب شرعی دیگر می‌توان سراغ گرفت.

یکی از صفات خداوند از زبان ابراهیم نبی (ع)، اطعام بندگان است. (سوره شعراء - آیه ۷۹) نکته جالب آنکه در این سفارش جامعه را به فقرای مسلمان و غیرمسلمان تفکیک نکرده و هر فقیری را مستحق دریافت کمک نیکوکاران نموده است.

خداوند متعال یکی از صفات اهل جهنم را عدم التزام ثروتمندان به اطعام فقرا برمی‌شمارد. در آیه ۳۴ سوره الحاقه، آیه ۳ از سوره الماعون، آیه ۱۸ از سوره فجر و آیه ۴۴ از سوره مدثر، گروهی که مردم را از اطعام نیازمندان بازداشته یا به آن تشویق نکرده‌اند را خداوند در زمره کفار قرار داده و آنها را مستوجب عذاب الهی دانسته است. در نقطه مقابل نیکوکاران و اهل بهشت را کسانی می‌داند که از غذای خود به مسکین و یتیم و اسیر انفاق می‌کنند. (سوره الانسان - آیه ۸)

اطعام نیازمندان نه تنها فضیلتی ارزشمند است، بلکه در نوع خود می‌تواند روشی برای تقلیل معصیت در باورهای دینی باشد. از جمله اطعام ۶۰ مسکین به عنوان کفاره ظهار همسر در نظر گرفته شده است. (سوره مجادله - آیه ۳ و ۴) عهدشکنی و قسم دروغ گفتن نیز در نظام مدنی اسلام کفاره‌ای برابر با اطعام ده مسکین دارد. (سوره مائده - آیه ۸۹) همچنین عمل صید و شکار در هنگام احرام حج عمره یا تمتع نیز مستوجب کفاره و اطعام بدل از آن می‌باشد. (سوره مائده - آیه ۹۵) تراشیدن موی سر در ایام حج، پیش از انجام فریضه قربانی نیز کفاره اطعام به فقرا دارد (سوره بقره - آیه ۱۹۶)، همچنان که یکی از کفاره‌های روزه واجب نیز اطعام نیازمندان است. (سوره بقره - آیه ۱۸۴)

دستورالعمل‌های دیگر اسلام برای اطعام نیازمندان و شریک ساختن آنها در بخشی از ثروت افراد متمول جامعه نیز در راستای نیل به جامعه‌ای برخوردار و مطلوب است. از جمله این رهنمودها اطعامی است که از محل گوشت قربانی حجاج (سوره حج - آیه ۲۸ و ۳۶) یا زکات تأمین می‌شود. اساسا کارکرد عمده زکات در فقه اسلامی اطعام فقرا و تأمین نیازهای غذایی قشر ضعیف جامعه است.

آنگونه که از دستورالعمل‌های شرعی و توصیه‌های اخلاق دینی بر می‌آید، می‌توان برداشت نمود که خداوند متعال اهتمام ویژه‌ای به سوق دادن مومنین به اطعام مستمندان دارد و به هر بهانه‌ای در صدد آن است تا فرصت انجام این فریضه را برای آحاد جامعه اسلامی فراهم سازد. این اهتمام و توصیه را در کمتر امور غیرواجب شرعی دیگر می‌توان سراغ گرفت. در مواردی بر اجرای این امر مستحب نه تنها تاکید شده است، بلکه گاه حتی به عنوان واجب شرعی و تکلیف دینی بر ذمه مسلمانان و حکومت گذاشته شده است. از آن جمله رفع گرسنگی زندانیان (ولو آنکه به مرگ محکوم شده و در آستانه اجرای حکم قرار داشته باشند)، یا رسیدگی به گرسنگانی است که بیم مرگ یا از دست دادن سلامتی آنها وجود دارد.

توصیه‌های دینی به اطعام فقرا تنها محدود به آیات کتاب مقدس نیست، بلکه در سیره نبوی و ائمه اطهار نیز این رویه مشاهده می‌گردد. حضرت امیر (ع) در حدیثی می‌فرماید: آنچه بخوری، برود و آنچه بخورانی فراوان و پر برکت شود. (غرر الحکم: ۹۶۳۴). در حدیثی دیگر امام صادق (ع) به نقل از پیامبر اسلام آورده است که عذاب جهنم بر فرد گناهکاری که در دنیا اطعام فقرا کرده، بسیار اندک خواهد بود. (المحاسن: جلد ۲/۱۴۶) در جای دیگری حضرت به پاداش فراوان اطعام کنندگان اشاره دارد و این چنین می‌فرماید که تنها خداوند از میزان و کیفیت این پاداش خبر دارد. (المحاسن: جلد ۲/۱۴۵)

تمامی این دلالت‌های مذهبی به اطعام فقرا، نشانه‌های روشنی از عزم اسلام برای ساخت جامعه‌ای مرفه و عاری از فقر و گرسنگی دارد. تبدیل یک کنش مذهبی به یک فرایند موثر اجتماعی در یکی از مترقی‌ترین نمونه‌های خود، در موضوع اطعام فقرا نمود پیدا کرده است. دستور خداوند به اطعام و رسیدگی به فقرا، فارغ از ملیت و مذهب آنها، جامعه مسلمان را به سمت مسئولیت اجتماعی سوق می‌دهد. توصیه و سیره عملی پیامبر اسلام (ص) و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) نیز در نوع خود منجر به آن شده تا فرایض دینی در حد توصیه باقی نمانده و الگوی مشخص و روشنی از عمل به آن دستورات در دسترس عموم قرار داشته باشد.

اطعام فقرا نخستین گام برای تحقق جامعه‌ای عدالت محور است. جامعه‌ای که با ایجاد فرصت‌های برابر، در جهت ارتقاء خود تلاش می‌کند و همزمان به تک تک افراد خود نوعی مسئولیت اجتماعی در قبال افشار آسیب پذیر جامعه را تنفیض نموده و اجرای آن را نه در شمار یک عمل صرفاً اخلاقی، بلکه به مثابه یک فریضه مهم دینی قرار می‌دهد.

نقش آستان‌های مقدس در اشاعه فرهنگ اطعام و نیکوکاری

محمد رضا مداحی

نویسنده و پژوهشگر وقف

اماکن مقدس به عنوان یکی از مهم‌ترین «مکان - معنا»های جهان حاضر، نقش مهمی در تبیین نظام هویتی جامعه و نقش‌پذیری هویتی افراد آن بر عهده دارند. این قبیل اماکن در تمامی ادیان و باورهای مذهبی به عنوان گذرگاه‌های عبور از جهان مادی به نظام اخلاقی، آئینی به شمار می‌آیند و بیش از سایر نقاط جغرافیایی زمین برای باورمندان به آنها ارزش و اهمیت ذاتی برخوردارند.

از سوی دیگر این فضاها معنایی، وعده‌گاه ادواری معتقدان آئین یا باورهای مذهبی منسوب به خود است و از این رو به مثابه ظرفیتی برای پالایش افراد و ساماندهی نظام اجتماعی پیروان دینی، مهم انگاشته می‌شوند.

این فضاها همچنین محل رجوع اقشار مختلف اعم از ثروتمندان و فقرای جامعه است و از این رو می‌توان به آنها به عنوان تعدیل‌کننده روابط اجتماعی طبقات مختلف جامعه نیز توجه ویژه نمود و از ظرفیت‌های آن بهره‌مند شد.

آستان مقدس ائمه، امامزادگان و بقاع متبرک، یکی از ظرفیت‌های درون دینی مذهب شیعه در ایران است که در ادوار مختلف تاریخی نقش‌های مهمی در رشد و ماندگاری تمدن ایرانی، اسلامی ایفا نموده است. مدارس علوم دینی و نیز کتابخانه‌های عظیم علمی و مذهبی اغلب در جوار بقاع متبرک بنا شده و از محل نزورات این مکان‌های مقدس هزینه‌های فعالیت و گسترش آنها تامین شده است. جدا از کارکرد علمی، در میدان عمل نیز بقاع متبرک امکان مناسبی برای رسیدگی به نیازمندان جامعه و تلاش برای رفع فقر و تبعیض اجتماعی به شمار می‌آیند. منابع مادی و غیرمادی موجود در این بقاع که حاصل اعتماد اعتقادی به آنها می‌باشد، در صورتی که در مسیر درست خود مصرف شده و از یک خط سیر مشخص و نظامند برخوردار باشند، می‌تواند نقش مهمی در ایجاد روحیه هم نوع دوستی و کمک‌های نیکوکارانه به جامعه هدف در میان مستضعفین و نیازمندان، ایفا نماید. توصیه پیامبر اسلام، ائمه اطهار و بزرگان دین به رسیدگی به امور نیازمندان در جامعه در این قبیل اماکن نشانه‌ای روشن از شناخت ظرفیتی است که در دین اسلام برای رفع چنین نیازهایی تعبیه شده است. در یکی از معروفترین این رفتارها در سیره نبوی، شاهد آن هستیم که به دستور پیامبر اسلام، باغداران مکه به صورت داوطلبانه بخشی از محصول خرما را در مسجد پیامبر اسلام می‌آویختند تا نیازمندان با مراجعه به این مکان مقدس، رفع نیاز کرده و از آنها بهره‌مند باشند. (سنن ابی داود | جلد ۱ | صفحه ۳۷۵)

مراکز دینی بیش از هر مکان دیگری می‌بایستی در الگوسازی رفتارهای اسلامی و عمومی‌سازی آموزه‌های اجتماعی دین پیشرو باشند. علقه معنوی مردم با این قبیل مراکز، زمینه مناسبی است که می‌توان بر پایه آن بسترهای مشارکت عمومی

بقاع متبرک و
آستان‌های مقدس
ائمه اطهار و
امامزادگان از جمله
«مکان - معنا» های
مذهبی است که
هویت تاریخی آن به
صدها سال پیش
بازمی‌گردد.
این اماکن مقدس،
بخش مهمی از کنش
دینی شیعیان را شکل
داده و به عناصر آن
هویت می‌بخشد.
جدا از رفتارهایی
با صبغه مذهبی،
کنش‌های اجتماعی
شیعیان نیز در چنین
اماکن مقدسی
شکل گرفته و هویتی
مستقل از رفتارهای
جمعی سایر اقشار
جامعه را
رقم می‌زند.

را در ساحت‌های گوناگون و از جمله در امور خیر بنا ساخت.
اتخاذ این رویه همچنان که اثرات امر خیر را در جامعه در پی
دارد، به اماکن مقدس و بقاع متبرک به عنوان قطب‌های
فرهنگی جهان اسلام وجهه و اعتباری چند برابر می‌دهد.
کارکرد مکان‌های مقدس و از جمله بقاع متبرک و آستان
امام‌زادگان، تقویت باورهای دینی و ترویج آموزه‌های اخلاقی
آن برای ساخت جامعه‌ای بهتر است. از این رو هر گامی که در
جهت تقویت این کارکرد و رونق این رویه برداشته شود، امری
الهی و حرکتی مذهبی به شمار می‌آید.

در دین اسلام رسیدگی به فقرا در ردیف جهاد برای خداوند
قرار گرفته و ثروتمندان مرهون حقی هستند که خداوند از فقرا
برگردن آنها گذاشته است. از جمله این حقوق اطعام نیازمندان
از مال و ثروتی است که در اختیار آنها قرار داده شده است. این
امر خیر، جدا از آنکه فضیلتی اخلاقی است، وظیفه‌ای مذهبی
نیز قلمداد شده و به تبع تمام وظایف مذهبی، نمودها و اثرات
گران‌بهای اجتماعی به همراه خواهد داشت.

دین، نه تنها به سلامت روح، بلکه به سلامت جسم انسان
نیز توجه نموده و برای آن دستورالعمل‌های ویژه‌ای صادر
کرده است. سلامت جسم دری است که به سلامت روح
گشوده می‌شود. یکی از مهمترین ضرورت‌های جسم، نیازهای
معیشتی او است. نیازهایی که تامین آن گاه به نجات جان
انسان انجامیده و عدم تامین آن جسم و روح او را به مخاطره
می‌اندازد. از این رو در تمامی ادیان و مکاتب اخلاقی، توجه به
معیشت فقرا و نیازمندان از درجه اهمیت بالایی برخوردار است
و رسیدگی به امور آنها در راستای اهدافی است که دین برای
سعادت انسان پیگیری می‌کند. از این رو در مکان‌هایی که
نسبت بیشتری با نهاد دین برقرار می‌کنند، از جمله در مساجد
و بقاع متبرک، نمود رفتارهایی از این دست، تاثیر صدچندان بر
جای گذاشته و آنها را به حریم امن در باور مومنان و کلیه افراد
جامعه بدل می‌سازد.

دین در ذات خود دارای دو گونه رفتار فردی و جمعی است.
برقراری رابطه فردی آحاد جامعه با عنصر دین، نمودی درونی

دارد و کیفیت آن وابستگی تام به سطح دریافت‌های فردی از مبانی مذهبی دارد. آیین‌های جمعی نیازمند مولفه‌هایی همگون می‌باشند. کنش رفتاری در این قبیل آئین‌ها، به عناصری وابسته است که به آن موجودیت داده و امکان بروز آن‌ها را فراهم سازد. یکی از این عناصر بنیادین، فضای عمومی است که در مواجهه با یک آئین جمعی، به یک «مکان-معنا»ی هویت بخش تبدیل می‌شوند. اماکن مقدس و فضاهای آئینی از جمله این «مکان-معنا»های هویت بخش هستند که متناسب با کنش‌های مذهبی تحقق یافته و ادامه حیات می‌دهند.

بقاع متبرک و آستان‌های مقدس ائمه اطهار و امامزادگان از جمله «مکان-معنا»های مذهبی است که هویت تاریخی آن به صدها سال پیش بازمی‌گردد. این اماکن مقدس، بخش مهمی از کنش دینی شیعیان را شکل داده و به عناصر آن هویت می‌بخشد. جدا از رفتارهایی با صبغه مذهبی، کنش‌های اجتماعی شیعیان نیز در چنین اماکن مقدسی شکل گرفته و هویتی مستقل از رفتارهای جمعی سایر اقشار جامعه را رقم می‌زند. در طول تاریخ، بقاع متبرک و آستان‌های مقدس ائمه و امامزادگان، و حتی مقابرمنتسب به علما و افراد برجسته دینی، جدا از کارکرد مذهبی، در کنش‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه نقش آفرین بودند و بسیاری از وقایع تاریخی اعم از تحصن‌های سیاسی، تطلم خواهی‌های اجتماعی و... در چنین فضاهایی امکان بروز پیدا کرده و تحقق یافته‌اند.

تأثیرات اجتماعی متاثر از «اطعام»، تنها به سیر کردن موقت فقرا محدود نمی‌شود. این عمل اخلاقی که در تمامی ادیان به آن توصیه شده است، بیش از آنکه به رفع نیازمندی قشر گرسنه بیانجامد، در ایجاد حس مسئولیت اجتماعی موثر است. همان حسی که افراد جامعه را به یکدیگر پیوند داده و از آنها یک کلیت منسجم می‌سازد. با چنین کارکردی است که موضوع اطعام مورد توجه ادیان مختلف قرار گرفته و به عنوان یک دستورالعمل مذهبی در آئین اسلام به آن توصیه شده است. طبعاً نهادهای دینی بیش از سایر نهادهای اجتماعی می‌باید در تبیین امر و فراهم سازی بستر تحقق آن نقش آفرینی کرده و گروه مومنین را برای این امر الهی بسیج نمایند. در این میان بقاع متبرک و آستان مقدس ائمه و امامزادگان به عنوان نقطه کانون می‌تواند مرکز ثقل حرکت اجتماعی افراد جامعه اعم از مذهبیهون و... باشد و با شناخت مستمندان و معرفی آنها به افراد خیر یا نهادهای مسئول زمینه رفع فقر غذایی در این گروه از جامعه را فراهم سازد. ضمن آنکه به عنوان یک «مکان-معنا»ی مذهبی، شاخصی برای نمایش اجتماعی یک امر اخلاقی به شمار می‌آید و گروه مومنان و خیرین را به طبقات نیازمند پیوند داده و آنها را منسجم می‌سازد. امری که در متن جامعه زمینه تحقق آن فراهم نشده است.

گفتگوی اختصاصی با «اکبر رجبی» مدیر موسسه خیریه طلوع بی نشان‌ها

ایده‌آل ما
رسیدن به جامعه‌ای بدون گرسنه است

موسسه طلوع بی نشان‌ها نمونه موفق یک تشکل مردم نهاد خیریه است که نه تنها جایگاه مناسبی در میان مردم کسب نموده، بلکه در جلب اعتماد حاکمیت نیز موفق عمل کرده و از این رهگذار توانسته است تا به رابط خوبی میان مردم و حاکمیت تبدیل شود. همان نقشی که برای تشکل‌های مردم نهاد و بنگاه‌های خیریه‌ها در سراسر جهان متصور هستیم. حوزه فعالیت این موسسه آن چنان وسیع است که بررسی تیتروار هر یک از آنها نیازمند فرصتی مناسب است. از این رو و به فراخور پرونده این شماره از فصلنامه، به موضوع اطعام نیازمندان و بررسی عملکرد موسسه طلوع بی نشان‌ها در این زمینه پرداختیم و به این بهانه در گپ و گفت کوتاهی با اکبر رجبی (بنیانگذار و مدیر عامل موسسه)، از او در این خصوص پرسیدیم.

لطفا قدری از موسسه طلوع بی نشان‌ها بگوئید.

طلوع بی نشان‌ها، خیریه‌ای هست که حدود ۱۵ سال قدمت دارد و عمدتاً در زمینه‌های اشتغال، درمان، احداث سرپناه، بازگرداندن افراد آسیب دیده به کانون خانواده و جامعه فعالیت دارد. در این میان تلاش می‌کنیم تا ذهنیت جامعه نسبت به فرد آسیب دیده را نیز بهبود ببخشیم.

همانگونه که می‌دانید پرونده این شماره از فصلنامه به موضوع اطعام اختصاص پیدا کرده است. فعالیت شما در این حوزه چیست؟

یکی از مهم‌ترین کارهایی که موسسه طلوع بی نشان‌ها انجام می‌دهد، بحث اطعام است. این بخش نیز تنها محدود به سیر کردن شکم کارتن خواب‌ها، افراد بی خانمان و در یک کلام افراد آسیب دیده اجتماعی نیست. بلکه بیشتر راهکاری است که می‌توان با کمک آن با این دسته از افراد ارتباط برقرار کرد. ما در تلاشیم تا این افراد را متوجه این نکته بکنیم که آنها برای ما مهم هستند. باید توجه داشته باشیم که عموم کارتن خواب‌ها بی پول نیستند. چرا که آنها می‌توانند مواد مخدر و داروی مورد نیاز خود را شخصا تهیه نمایند. با این وجود عموماً به مقوله غذا توجه خاصی نمی‌کنند و تامین غذا از طریق خریداری آن الویت چندم هر کارتن خوابی است.

جایگاه اجتماعی کارتن خواب‌ها و افراد آسیب دیده اجتماعی رها شده در جامعه، در پائین‌ترین سطح ممکن است. به همین دلیل اغلب آنها رفتارهای تحقیرکننده بسیاری را تجربه می‌کنند. حال اگر به او، به عنوان یک انسان توجه شود و به صورت محترمانه به او نیازهای غذایی‌اش اهدا شود، این رفتار به

نوبه خود باعث ایجاد نوعی گفتگو و رابطه کلامی و حسی می‌شود. رسیدن به چنین موقعیتی برای ما بسیار مهم و حیاتی است. به این ترتیب مقوله اطعام و اهمیت آن برای ما، بیش از آنکه سیر کردن نیازمندان باشد، ایجاد زمینه‌ای برای گفتگو و برقراری ارتباط با آنها است.

نتیجه مستقیم چنین ارتباط‌گیری برای شما و فرد آسیب دیده چیست؟

وقتی به کارتن خواب می‌بینی که به نیازهای اولیه‌اش که همان خوراک هست توجه ویژه داریم، به امنیت او و احترامی که باید به عنوان یک انسان به او گذاشته شود، اهمیت می‌دهیم، در مقابل او نیز به ما اعتماد کرده و با ما همراهی می‌کند. اینگونه است که بسیاری از این دسته از افراد در فضای طلوع، پاک می‌شوند و درمان می‌شوند. این دستاورد غذایی است که با عشق پخته شده و با احترام توزیع می‌شود. ببینید اوضاع مالی موسسه آنچنان نیست که بتوانیم غذاهای گوناگون و متنوعی تهیه کنیم. به همین دلیل اغلب موارد غذاهای توزیع شده موسسه طلوع ساده هستند. ولی همین غذای ساده را با حس مسئولیت‌پذیری نسبت به افراد تهیه و با احترام و حفظ شأن انسانی آنها توزیع می‌کنیم. باور ما این است که این غذا برای بهترین فرد خودمان و خدا تهیه می‌شود. این تمایز ایجاد می‌کند برای اون کاری که ما انجام می‌دهیم. وگرنه بسیاری از افراد هستند که در خیابان‌ها غذا توزیع می‌کنند. اما این غذا دادن اگر نگوئیم نمایش و فخرفروشی هست، کارکرد آن از شکم سیر کردن افراد جلوتر نمی‌رود. ما در توزیع غذا سعی می‌کنیم از شکم و جسم عبور کرده و کمی به روح و شخصیت افراد هم توجه داشته باشیم.

با اشاره‌ای که فرمودید می‌توان به حجم و وسعت کار شما پی برد. منابع تامین مالی و

پشتیبانی این طرح در طی این سال‌ها از کجا تامین شده است؟

راه‌هایی که ما برای تامین غذا و مایحتاجش داریم، خیرینی هستند که غذا و مواد اولیه را در اختیار ما می‌گذارند و ما نیز این غذا را پخت می‌کنیم تا بین افراد نیازمند توزیع شود.

ما همچنین با برخی از مراکز مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، دانشگاه‌ها به نوعی همکاری و تعامل رسیده‌ایم تا غذاهای دست نخورده این مراکز را که به نوعی بیش از نیاز روزانه آنها هست را تحویل بگیریم و در شبکه توزیع خود قرار دهیم.

به نوعی شما بانک غذا در ایران تاسیس کرده‌اید.

دقیقا. ما با ثبت بانک غذا در ایران و دنبال کردن این قضیه برای جمع‌آوری غذای

دست نخورده و سالم از مراکزی که عرض کردم، حدوداً در سال گذشته یک میلیون و چهارصد هزار وعده غذایی را میان نیازمندان توزیع نمودیم. در حال حاضر ما در ۱۶ شهر به غیر از تهران در حال انجام این فعالیت هستیم. دنبال این هستیم که بتوانیم شرایطی را فراهم کنیم تا به زودی این خدمات را در کل ایران عرضه نماییم.

در این میان آیا نهادهای دولتی کمکی به شما می‌کنند؟ اساساً برای دولت در این زنجیره نقشی قائل هستید؟

حاکمیت اگر به طور مثال تنها در بخش جمع‌آوری ضایعات مدارس شهر تهران، به ما کمک کند، نقش بسیار بزرگی را ایفا نموده است. اگر دانش‌آموزان را به این سمت ترغیب نماییم تا با کمک اولیای مدرسه، دفتر، کتاب باطله خود را طبق اصول تفکیک زباله جمع‌آوری و ساماندهی کنند و آنها را در اختیار ما بگذارند، همین کمک می‌تواند این شرایط را فراهم سازد تا با سرمایه به دست آمده ما بتوانیم به تمام گرسنگان استان تهران خدمات‌رسانی کنیم. به همین سادگی که دارم عرض می‌کنم می‌تواند این اتفاق به وقوع بپیوندد. گردش مالی ضایعات در شهر تهران تنها در این بخش می‌تواند به تمام نیازهای جامعه نیازمند غذا پوشش بدهد.

من با اسراف‌هایی که در بخش تولید و پخت غذا می‌شود کاری ندارم. به شما عرض کنم به تعدادی که در این شهر غذا تهیه و دور ریخته می‌شود، به همان میزان افراد نیازمند، گرسنه روز و شب خود را سر می‌کنند.

جمله‌ای حضرت امیر (ع) دارد که خیلی زیباست. حضرت می‌فرماید هر شب یقین کنید که هیچ نیازمند گرسنه‌ای سر بر بالین نمی‌گذارد. زیرا ارض خداوند آرام نمی‌گیرد، مگر نیاز کمترین آحاد از میان شما برآورده شده باشد. البته دوستان ما می‌گویند که این جمله به جبران خلیل جبران تعلق دارد. راستش برای من اهمیت چندانی ندارد. هر کسی این جمله را بیان فرموده، زیباست.

با کوچکترین کمک نهادهایی مثل آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و ... می‌توان به راحتی ریشه گرسنگی را در تهران و سراسر کشور از میان برد. ما کار عجیب و غریبی نمی‌کنیم. ما فقط غذای اضافی و دست نخورده این شهر را جمع‌آوری و در بین نیازمندان توزیع می‌کنیم. باید همین‌جا از رستوران‌دارها و جامعه هتلداران تهران تشکر کنم که به ما اعتماد کردند و این غذا را در بسته‌بندی شیک و تمیز در اختیار ما می‌گذارند تا در شبکه توزیع به دست نیازمندترین افراد این شهر برسد.

NATIONAL FOOD

روز جهانی بانک غذا

عملکرد جامعه جهانی در تامین امنیت غذایی

مراسم بزرگداشت روز «بانک ملی غذا» همواره در شانزدهم ماه سپتامبر برگزار می‌شود. به همین مناسبت مروری داریم بر عملکرد جامعه جهانی در تامین امنیت غذایی و راهکارهای پیش روی کشورها برای برون رفت از یکی از مهم‌ترین و قدیمی‌ترین بحران‌های انسانی که جان میلیون‌ها انسان را در طول هزاران سال به مخاطره انداخته است و همچنان به عنوان یک بحران جهانی در کانون توجه قرار دارد.

گرسنگی یک مشکل همیشگی در جامعه جهانی ما است و «روز بانک ملی غذا»، نوعی یادآوری است برای آنکه بدانیم هیچ‌کس نباید گرسنه به خواب برود. بانک‌های مواد غذایی با کمک داوطلبان و مددکاران اجتماعی به فقرا غذا می‌دهند. آن‌ها همچنین ابزارهای خودکفایی را ترویج می‌کنند. این روز به تجلیل از کارگران، داوطلبان و خیریه‌های بانک‌های مواد غذایی که در این زمینه فعالیت می‌کنند، اختصاص یافته است

«اتحاد جهانی بانک غذا» (سنت مری) یک سازمان غیرانتفاعی و غیرحزبی است که در سال ۱۹۶۷ میلادی توسط «جان ون هنگل» تاسیس شد. ون هنگل به دنبال راهی برای جلوگیری از هدر رفتن مواد غذایی بود و در نهایت به این فکر افتاد که هر غذایی که خورده نشده بود را، دوباره به چرخه توزیع بازگرداند و آن را به گرسنگان بدهد. او همچنین «شبکه جهانی بانکداری غذا» را تاسیس نمود و از آن زمان به عنوان پدر بانکداری مواد غذایی شناخته می‌شود. این

پدیده گرسنگی به موضوعی مهم، با فوریت بی سابقه‌ای تبدیل شده است و الزامی است که «بانک غذای آمریکا» از کلیشه‌های قدیمی پیروی نکند، بلکه موضوع گرسنگی را به موضوعی مهم‌تر ارتقا دهد. این موضوع به ویژه در میان کودکان گرسنه تبعات بیشتری به همراه دارد. با توجه به اینکه ۳۱ میلیون کودک در این کشور در معرض خطر گرسنگی قرار دارند، باید به این پدیده به عنوان یک مسئله مهم ملی نظر انداخت...

سازمان تقریباً ۵ سال است که با موفقیت گرسنگی را کاهش داده است. به دنبال این ایده بود که بانک‌های مواد غذایی در سراسر جهان گسترش یافت.

ون هنگل در مهم‌ترین اقدام خود برای تثبیت و توسعه ایده «بانک جهانی غذا»، سازمانی با بیش از ۲۰۰ عضو را در قالب «بانک غذای آمریکا» را در سال ۱۹۷۹ تأسیس کرد. این سازمان از شبکه‌ای متصل و سراسری برخوردار است و مواد غذایی و محصولات خوراکی را میان انبارها، آشپزخانه‌ها و سایر مکان‌های توزیع غذا در سراسر کشور توزیع می‌کند. هدف اصلی این سازمان مشارکت بیشتر مردم در مبارزه با گرسنگی است و تلاش می‌کند تا دسترسی به غذا را برای افرادی که به آن نیاز دارند فراهم ساخته، قدرت مثبت غذا را به عنوان یک محرک در زندگی مردم نشان دهد. به عقیده آن‌ها، غذا، هم نیاز اساسی برای بقا و هم فرصت غنی‌سازی زندگی را فراهم می‌سازد.

«بانک غذای آمریکا» در اولین سال فعالیت خود، ۲.۵ میلیون پوند غذا را در شبکه‌ای از ۱۳ بانک مواد غذایی توزیع کرد. امروزه، شبکه ملی آن بیش از ۲ میلیارد پوند مواد غذایی و محصولات خواربارفروشی را در بیش از ۲۰۰ بانک مواد غذایی در تمام ۵۰ ایالت آمریکا و ناحیه کلمبیا و پورتوریکو توزیع می‌کند.

«دیوید ویور»، مدیر اجرایی بانک غذای ساوث پلینز در لویاک، تگزاس و رئیس فعلی بانک غذای آمریکا در این باره معتقد است: بانک‌های غذا در سراسر آمریکا به روش‌هایی خدمت می‌کنند که هیچ سازمان دیگری نمی‌تواند آن را انجام دهد. کمیته رهبری بانک مواد غذایی که به عضویت در بانک غذا کمک می‌کند، به عنوان یک رهبر، از پتانسیل افراد، برای تامین غذای آمریکایی‌های گرسنه استفاده می‌نماید، و ما از این موضوع خوشحال هستیم.

پدیده گرسنگی به موضوعی مهم، با فوریت بی سابقه‌ای تبدیل شده است و الزامی است که «بانک غذای آمریکا» از کلیشه‌های قدیمی پیروی نکند، بلکه موضوع گرسنگی

را به موضوعی مهم‌تر ارتقا دهد. این موضوع به ویژه در میان کودکان گرسنه تبعات بیشتری به همراه دارد. با توجه به اینکه ۱۳ میلیون کودک در این کشور در معرض خطر گرسنگی قرار دارند، باید به این پدیده به عنوان یک مسئله مهم ملی نظر انداخت و برای مقابله با آن جامعه را درگیر آن نموده و نسبت به عواقب این معضل جهانی آگاه نمود.

در سپتامبر ۲۰۰۰، رهبران جهان، با هدف مقابله با گرسنگی، اهدافی را برای هزاره پیش رو ترسیم کردند و برای دستیابی به آن تا سال ۲۰۱۵ متعهد شدند. اولین هدف پایان دادن به فقر شدید و گرسنگی بود. آن‌ها همچنین سه هدف دیگر را که کاهش نسبت افرادی که از گرسنگی رنج می‌برند، کاهش احتمال مرگ یک کودک قبل از پنج سالگی به دلیل گرسنگی و در نهایت کاهش میزان گرسنگی شدید را در دستور کار قرار دادند. حدود ۴۰ کشور در حال حاضر به اولین هدف دست یافته‌اند و نرخ فقر شدید از سال ۱۹۹۰ به نصف کاهش یافته است. بانک‌های مواد غذایی، جزء کلیدی‌ترین موسسات خیریه در تحقق این اهداف هستند. تنها در ایالات متحده، حدود ۴۲ میلیون نفر با نامی غذایی دست و پنجه نرم می‌کنند و بانک‌های مواد غذایی به این افراد کمک می‌نمایند.

منابع

<https://nationaltoday.com/national-food-bank-day/>

<https://www.feedingamerica.org/about-us/press-room/americas-second-harvest-changes-name-to-feeding-america>

NATIONAL FOOD BANK DAY

FEEDING AMERICA

فیدینگ آمریکا
(تغذیه آمریکا)

گزارش سالانه بانک غذا آمریکا

منابعی از جمله کتاب «نیروهایی در جهت نیکوکاری»^۱ کار شناسایی خیریه‌هایی با اثربخشی زیاد در آمریکا و کانادا را انجام داده‌اند. این کتاب در چاپ اول، دوازده سمن و در مرحله بعد خیریه‌های بیشتری را معرفی می‌کند که اثربخشی مطلوبی دارند و سعی می‌کند رویکردهایی را در این مراکز شناسایی کند که این اثربخشی زیاد را ممکن ساخته‌اند. در صدر دوازده سمن برگزیده این کتاب، سمن «فیدینگ آمریکا»^۲ قرار دارد. نام این سمن را در لیست خیریه‌های بزرگ در رده‌بندی‌های فصل سوم نیز دیدیم. برای مثال در رده‌بندی چرتی نویگیتز، این سمن در رده دوم خیریه‌های اثربخش، از نظر میزان هزینه خرج‌کرده، قرار دارد. طبق اطلاعات وبسایت فوربز^۳، این سمن در سال ۲۰۱۶، با درآمد ۴/۲ میلیارد دلاری، سومین سمن بزرگ آمریکا بود. به این علت، این سازمان مردم‌نهاد از نظر شاخص‌های دیگر، مثل شاخص میزان سرمایه یا نیروی کار نیز مطرح است. در اینجا، به علت سرعت رشد و خدمات‌رسانی به تعداد زیاد افراد، آن را در شاخص اثربخشی معرفی می‌کنیم. طبق گزارش مالی سال ۲۰۱۷ فیدینگ آمریکا، مجموع درآمد آن ۸/۲ میلیارد دلار و مخارج آن حدود ۷/۲ میلیارد دلار بوده است. همین‌طور، این گزارش اعلام می‌کند که ۹۸ درصد همه کمک‌های دریافتی مستقیم در برنامه‌های کمک به نیازمندان مصرف شده است.^۴

فیدینگ آمریکا سمنی است که شبکه‌ای شامل ۲۰۰ بانک غذا در سطح آمریکا دارد و طبق آمار سال ۲۰۱۸، غذای روزانه بیش از ۴۶ میلیون نفر را در آمریکا فراهم می‌کند.^۵ به علاوه، این سمن برای سیاست‌های مبارزه با گرسنگی تبلیغات می‌کند و در صورت بروز بلایای طبیعی، با فراهم کردن غذا و وسایل لازم به افراد کمک می‌کند.

در وبسایت سمن فیدینگ آمریکا، داستان زندگی برخی از کسانی که از بانک‌های غذا کمک دریافت کرده‌اند، وجود دارد. برای مثال، خانمی از زندگی خود می‌نویسد: «من تمام وقت کار می‌کنم. پسر بزرگ معلولی دارم و از دخترخواهر هفت‌ساله‌ام هم نگهداری می‌کنم. در دوران مدرسه، دخترخواهرم ناهار رایگان دارد؛ اما در تابستان، من باید هزینه غذا را بپردازم. گاهی مجبورم قبض یا چیز دیگری را کنار بگذارم که فقط بتوانم تا آخر ماه غذا

1. Crutchfield, L. R. & McLeod Grant (2012), Forces for Good: The Six Practices of High-Impact Nonprofits

2. Feeding America; www.feedingamerica.org.

3. www.forbes.com/companies/feeding-america/#5398390b223f.

4. www.feedingamerica.org/about-us/financials/2017-feeding-america-annual-report, pdf.

5. www.feedingamerica.org/hunger-in-america.

فیدینگ آمریکا
سمنی است
که شبکه‌ای
شامل ۲۰۰ بانک غذا
در سطح
آمریکا دارد
و طبق آمار
سال ۲۰۱۸،
غذای روزانه
بیش از ۴۶
میلیون نفر را
در آمریکا
فراهم می‌کند.
به علاوه،
این سمن برای
سیاست‌های مبارزه
با گرسنگی
تبلیغات می‌کند
و در صورت بروز
بلایای طبیعی،
با فراهم کردن
غذا و وسایل لازم
به افراد کمک
می‌کند.

داشته باشیم. وقتی مجبور شوم، سراغ بانک غذا می‌روم. آن‌ها هیچ وقت درخواستم را رد نمی‌کنند. افراد زیادی مثل من زندگی می‌کنند. آن‌ها زندگی سختی دارند و نمی‌توانند برای فرزندانشان غذا تهیه کنند. با وجود اینکه سخت است، می‌دانم اگر با ایمان قدم بردارم و به مراقبت از خانواده‌ام و درستکاری ادامه بدهم، اوضاع بهتر خواهد شد. روزهای بهتری در پیش است.»^۶

تاریخچه

مفهوم بانک غذایی را اولین بار شخصی به نام جان وان هنگل (John van Hengel) در فینیکس آریزونا در اواخر دهه ۱۹۶۰، مطرح کرد. او کاسبی بازنشسته بود که به عنوان داوطلب، در آشپزخانه مخصوص کمک به گرسنگان کار می‌کرد و غذا جمع‌آوری می‌کرد. روزی با مادری برخورد کرد که برای پیدا کردن غذا برای فرزندانش، سراغ سطل زباله سوپرمارکت‌ها می‌رفت. پیشنهاد آن مادر این بود که جایی باید باشد که غذاها را به جای دور ریختن در آنجا نگهداری کنند و افراد بتوانند آن غذاها را بردارند، مشابه کاری که بانک‌ها می‌کنند و پول را برای استفاده در آینده نگه می‌دارند. با این پیشنهاد، صنعت جدیدی پدیدار شد. اولین بانک غذا را وان هنگل و تیم داوطلب او ۲۷۵ هزار در سال اول تأسیس، وان هنگل و تیم داوطلب او ۲۷۵ هزار پوند غذا بین نیازمندان توزیع کردند. خبر موفقیت بانک غذا به سرعت منتشر شد و تا سال ۱۹۷۷، در ۱۸ شهر آمریکا بانک غذا تأسیس شده بود. با افزایش تعداد بانک‌های غذا، وان هنگل سازمانی ملی برای این بانک‌ها ایجاد کرد. او در سال ۱۹۷۹، شبکه بانک غذا را با نام سکند هاروست^۷ تأسیس کرد. در سال ۲۰۰۸، نام این سازمان زنجیره‌ای به نام کنونی، یعنی فیدینگ آمریکا، تغییر یافت.^۸

6. www.feedingamerica.org/assets/pdfs/impact-reports/2018-summer-donor-impact.pdf.

7. America's Second Harvest the Nation's Food Bank Network

8. www.feedingamerica.org/about-us/our-history

مدیریت

در ساختار مدیریتی فیدینگ آمریکا باید متذکر شد که هر بانک غذا سازمانی مردم‌نهاد با مدیریت مجزاست که عضوی از فیدینگ آمریکا به شمار می‌رود. فیدینگ آمریکا وظیفه فراهم کردن غذای این بانک‌ها را بر عهده دارد و بانک‌ها منابع غذایی دریافتی را بین خیریه‌های کوچک‌تر توزیع می‌کنند. آن خیریه‌ها نیز غذا را آماده می‌کنند و به دست افراد نیازمند می‌رسانند. سمن فیدینگ آمریکا حدود دویست نفر را در دفتر شیکاگو و دفتر واشنگتن و دیگر مراکز سطح آمریکا استخدام کرده است. نام حدود سی نفر در سایت سمن در بخش مدیریت ذکر شده است.⁹

رئیس فیدینگ آمریکا، مت نات (Matt Knott)، از سال ۲۰۱۸، وظیفه رهبری شبکه بانک‌های غذا و نقش طرح راهبرد و نظارت بر عملکرد دفتر مرکزی را بر عهده دارد. به علاوه، او بر عملکرد دیگر بخش‌ها و اعضای مجموعه نظارت می‌کند. او در سال ۲۰۰۸، با عنوان معاون طرح و برنامه به سمن پیوست. سپس، به مرور ترفیع یافت و به سمت ریاست رسید. پیش از پیوستن به این سمن، او دوازده سال سابقه کار در شرکت پیسی‌کو را داشت. مت نات مدرک کارشناسی در رشته امور مالی و مدرک کارشناسی ارشد در رشته مدیریت دارد. مدیرعامل فیدینگ آمریکا، کلر بابینو فونتنو (Claire Babineaux-Fontenot)، پیش از پیوستن به این سمن در سال ۲۰۱۸، به مدت سیزده سال در تیم مدیریت والمارت (Walmart) فعالیت داشت. در جوانی، کار داوطلبانه را بسیار تجربه کرده و در سازمان‌های غیرانتفاعی نقش‌های گوناگونی از جمله عضویت در هیئت‌امنار ایفا کرده است. او در رشته حقوق، مدرک دکتری دارد.

فعالیت‌ها

فیدینگ آمریکا مأموریت خود را گذارساندن به گرسنگان آمریکا از طریق شبکه‌ای از بانک‌های غذا در سطح آمریکا و دعوت همگان به مبارزه با گرسنگی برای پایان دادن به آن می‌خواند. به باور این سمن، در آمریکا به اندازه همه شهروندان و ساکنان غذا تولید می‌شود؛ اما بخش چشمگیری از این غذا هرگز مصرف نمی‌شود و دور ریخته می‌شود. در نتیجه، میلیون‌ها کودک و بزرگسال غذای لازم خود را دریافت نمی‌کنند. بر پایه این باور، این سمن می‌کوشد از کشاورزان و تولیدکنندگان و خرده‌فروش‌ها غذا جمع‌آوری کند و به نیازمندان

9. www.feedingamerica.org/about-us/leadership

فیدینگ آمریکا
از منابع گوناگون
کمک‌هایی برای
فراهم کردن
غذای بانک‌ها
جذب می‌کند
و با تنظیم
قراردادهایی،
اطمینان حاصل
می‌کند این کمک‌ها
مستمر خواهند بود.
فیدینگ آمریکا
برای تهیه
غذای لازم،
با تولیدکنندگان
محصولات غذایی،
خرده‌فروش‌ها،
شرکت‌های توزیع
و بسته‌بندی،
کشاورزان،
نهاد‌های دولتی
و دیگر سازمان‌ها
ارتباط برقرار
می‌کند.

برساند. در عین حال، هدف این سمن این است که به افراد کمک کند آینده‌ای روشن‌تر با ایمنی غذایی بهتر بسازند. هر بانک غذا سازمانی مردم‌نهاد است که منابع غذایی را جمع‌آوری کرده و سپس بین خیریه‌های امداد غذایی توزیع می‌کند. در واقع، بانک غذا مرکز ذخیره و توزیع غذا برای مراکز کوچک‌تر است که ارتباط مستقیم با مردم دارند. پس بانک غذا به طور مستقیم به افراد نیازمند غذا نمی‌دهد. بانک‌های غذایی برای انجام دادن وظایف خود به نیکوکاران و داوطلبان متکی هستند.

فیدینگ آمریکا از منابع گوناگون کمک‌هایی برای فراهم کردن غذای بانک‌ها جذب می‌کند و با تنظیم قراردادهایی، اطمینان حاصل می‌کند این کمک‌ها مستمر خواهند بود. فیدینگ آمریکا برای تهیه غذای لازم، با تولیدکنندگان محصولات غذایی، خرده‌فروش‌ها، شرکت‌های توزیع و بسته‌بندی، کشاورزان، نهاد‌های دولتی و دیگر سازمان‌ها ارتباط برقرار می‌کند. کارمندان فیدینگ آمریکا با بانک‌های غذا همکاری نزدیک دارند تا غذا را به بانکی برسانند که بیشتر از دیگران به آن نیاز دارد.

بانک‌های غذایی عضو فیدینگ آمریکا مواد غذایی را دریافت و نگهداری می‌کنند. به علاوه، فیدینگ آمریکا با آموزش و نظارت و تهیه تجهیزات بانک‌های زیرمجموعه، از نگهداری درست مواد غذایی اطمینان حاصل می‌کند. سپس، بانک‌ها غذا را بین مراکز کوچک‌تر توزیع می‌کنند تا به دست نیازمندان برسد.^{۱۰}

طبق گزارش سالانه سمن در سال ۲۰۱۷، این سمن موفق شد در مجموع ۲/۴ میلیارد وعده غذایی در این سال به افراد نیازمند اعطا کند. این آمار روندی افزایشی در میزان غذای اهداشده را نشان می‌دهد. به علاوه، در این سال، این سمن غذای بیشتری را از دور ریخته شدن نجات داده است. برای این کار، سمن اپلیکیشنی راه‌اندازی کرد و از فروشگاه‌ها و هتل‌ها و رستوران‌ها خواست غذای اضافی خود را بدون

هیچ هزینه‌ای با استفاده از این برنامه دیجیتال اهدا کنند. با این روش و راهبردهای دیگر نجات غذاهای سالم، حدود ۳/۳ میلیارد پوند غذا از دور ریخته شدن نجات یافت. اگر این مقدار غذا دور ریخته شده بود، معادل تولید سالانه ۱۷۰ هزار اتومبیل، گاز گلخانه‌ای تولید می‌کرد. در سال ۲۰۱۷، فیدینگ آمریکا در مجموع ۵۶ میلیون دلار به بانک‌های غذای زیرمجموعه خود اهدا کرده است. این هزینه صرف سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های بانک‌ها، دسترسی به غذای بیشتر، طرح یا توسعه برنامه‌های غذایی و یا تبلیغات مؤثرتر شده است.

علاوه بر غذا رساندن به نیازمندان، فیدینگ آمریکا فعالیت‌های تبلیغاتی و آموزشی گسترده‌ای برای مبارزه با گرسنگی دارد. این سمن سیاست‌هایی را تبلیغ می‌کند که در مسیر فعالیت‌های مؤسسه است. برای این کار، سمن با قانون‌گذاران ارتباط برقرار می‌کند و بر مبنای تحقیقات انجام شده و تجربه‌های فعالان خود که نیازها و مشکلات خانواده‌های نیازمند را می‌شناسند، به آن‌ها توصیه‌های سیاستی می‌کند. در سال ۲۰۱۷، مسئولان تبلیغات این سمن صد هزار فعالیت برای طرح سیاست‌های ضدگرسنگی انجام دادند. مثلاً در این سال، سمن برای افزایش بودجه برنامه فدرال فراهم‌سازی غذا^{۱۱} که چندین میلیون وعده غذایی برای بانک‌ها فراهم می‌کند، تلاش کرد و توانست تصویبی از کنگره بر مبنای افزایش ۲۵ میلیون دلاری این بودجه بگیرد.

فیدینگ آمریکا برای آموزش و افزایش سطح اطلاعات عموم مردم درباره گرسنگی در آمریکا تلاش می‌کند تا بتواند همه مردم را از حامیان برنامه‌ها و تبلیغات خود قرار بدهد. در سال ۲۰۱۷، دو دوره تبلیغات گسترده در این مسیر اجرا شده است. یکی از آن‌ها با عنوان «کمپین گرسنگی تابستان»^{۱۲} برای هوشیار ساختن عموم در زمینه کودکان نیازمندی بود که با شروع تابستان از غذای رایگان یا ارزان مدارس محروم می‌شوند. با همکاری یک بنیاد خیریه، فیدینگ آمریکا در قالب پروژه‌ای، منابعی در دسترس خانواده‌ها و معلم‌ها قرار داد تا کودکان را در زمینه گرسنگی و نوع دوستی آموزش دهند. همین‌طور، با همکاری فیس‌بوک، یک وانت بستنی‌فروشی در شهرهای گوناگون حرکت کرد تا درباره گرسنگی و فعالیت‌های بانک‌های غذا اطلاع‌رسانی کند. مسیر حرکت این وانت در فیس‌بوک به‌طور زنده نشان داده می‌شد. کمپین گرسنگی تابستان در مطبوعات و فضای مجازی بازخورد

11. TEFAP (The Emergency Food Assistance Program)

12. Summer Hunger Campaign

فیدینگ آمریکا
سمنی بزرگ و
شناخته شده
در آمریکاست
که با هدف
کمک به گرسنگان
شکل گرفت.
این سمن
به تدریج
به شبکه‌ای از
بانک‌های غذا
در سراسر آمریکا
تبدیل شد
که از منابع گوناگون،
مثل سوپرمارکت‌ها،
هتل‌ها،
رستوران‌ها
و کافه‌ها
یا با استفاده از
کمک‌های خیر
و دولتی غذا
جمع‌آوری کرده
و بین نیازمندان
توزیع می‌کند.

گسترده و مطلوبی دریافت کرد.^{۱۳}

از دیگر طرح‌های این سمن در سال ۲۰۱۷، بهبود کیفیت غذاهای توزیع شده با افزایش میزان میوه و سبزیجات تازه، غلات کامل سبوس دار و پروتئین‌های سودمند و نیز آموزش افراد در زمینه تغذیه سالم است. طبق تحقیقات علمی، افراد فقیر به علت تغذیه نامناسب، بیشتر در معرض بیماری‌هایی نظیر دیابت قرار دارند. از اهداف مهم این سمن بهبود سلامت افراد نیازمند در کنار فراهم کردن غذای آن‌هاست. نمونه عملکردهای سمن برای رسیدن به این هدف عبارت‌اند از: انجام دادن تحقیقاتی به منظور شناسایی راهبردهای مناسب برای مبارزه با دیابت با تنظیم نوع غذای بانک‌ها، راه‌اندازی وب‌سایتی برای آموزش و فرهنگ‌سازی، همکاری با دانشگاه‌ها برای انجام دادن تحقیقات پیشرفته و اجرای نتایج به دست آمده در سطح بانک‌های غذا از طریق تشویق مدیران به توزیع غذای سالم.

این سمن برای شناسایی علل و حقایق گرسنگی تحقیقاتی انجام می‌دهد. در سال ۲۰۱۷، فیدینگ آمریکا و مؤسسه اربن (امور شهری) درباره گرسنگی بین نوجوانان^{۱۴} با همکاری یکدیگر تحقیقاتی انجام دادند. دیگر تحقیقات سمن نیز سعی در شناخت بهتر حقایق زندگی و وضعیت گرسنگان دارد تا بتواند خدمات خود را بهتر با نیازهای آن‌ها تطبیق دهد.

فیدینگ آمریکا در یک نگاه

فیدینگ آمریکا سمنی بزرگ و شناخته شده در آمریکاست که با هدف کمک به گرسنگان شکل گرفت. این سمن به تدریج به شبکه‌ای از بانک‌های غذا در سراسر آمریکا تبدیل شد که از منابع گوناگون، مثل سوپرمارکت‌ها، هتل‌ها، رستوران‌ها و کافه‌ها یا با استفاده از کمک‌های خیر و دولتی غذا جمع‌آوری کرده و بین نیازمندان توزیع می‌کند. به علاوه، این سمن

13. 2017 Annual Report, "A Hunger for a Brighter Tomorrow".

14. "Bringing Teens to the Table and Impossible Choices: Teens and Food Insecurity in America"

تبلیغات گسترده‌ای به منظور آگاه‌سازی عموم و سیاست‌گذاران از آمار و حقایق گرسنگی در آمریکا انجام می‌دهد و برای کاهش گرسنگی در آینده تلاش می‌کند. در سال‌های اخیر نیز تلاش‌هایی برای بهبود دیگر جنبه‌های زندگی افراد مخاطب خود، مثل سلامتی، داشته است. این سمن با همکاری دانشگاه‌ها یا اندیشکده‌ها، تحقیقاتی انجام می‌دهد و نتایج آن را منتشر می‌کند تا از یک سو، تبلیغات خود را بر مبنای این یافته‌ها مستند کند و از سوی دیگر، در طرح راهبردها و برنامه‌های آینده خود به‌طور مؤثر عمل کند.

گزارشِ سالانهٔ بانک غذا در انگلستان

در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲، ۴٫۷ میلیون نفر از جمعیت انگلستان از جمله ۱۲ درصد از کودکان، در فقر غذایی بودند. در سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، تراسل تراست، یک موسسه خیریه و شبکه‌ای از بانک‌های مواد غذایی در انگلستان، بیشترین تعداد بسته‌های غذایی اضطراری سه روزه ثبت شده را ارائه نمود. این گزارش آماری در مورد فقر غذایی در انگلستان، شامل بانک‌های مواد غذایی و وعده‌های غذایی رایگانی بود که در مدارس ارائه می‌شود.

بانک‌های مواد غذایی

بانک‌های مواد غذایی توسط سازمان‌های خیریه اداره می‌شوند و حدود بیست سال است که در انگلستان به شکل فعلی وجود دارند. سازمان‌هایی مانند تراسل تراست و شبکه غذا می‌گویند که بانک‌های مواد غذایی باید به عنوان راهی موقت برای تامین کمک‌های غذایی اضطراری و نه راه‌حلی بلندمدت برای ناامنی غذایی خانوارها باشد. گزارشی از کتابخانه بانک‌های مواد غذایی در انگلستان، آماری را در مورد استفاده از بانک‌های مواد غذایی و همچنین تأثیر همه‌گیری ویروس کرونا ارائه می‌دهد. این اطلاعات شامل اسکاتلند، ولز، ایرلند شمالی و اطلاعاتی در مورد سایر کمک‌های غذایی مانند ارائه‌دهندگان وعده‌های غذایی، سوپر مارکت‌های اجتماعی و کلپ‌های صبحانه برای دانش‌آموزان است.

آمار رسمی استفاده از بانک‌های مواد غذایی

آمار استفاده از بانک مواد غذایی برای اولین بار در مارس ۲۰۲۳ منتشر شد. در سال ۲۰۲۲-۲۰۲۱، ۲٫۱ میلیون نفر در انگلستان در خانوارهایی زندگی می‌کردند که در ۱۲ ماه گذشته از بانک مواد غذایی استفاده کرده بودند، این نرخ شامل ۶ درصد از کودکان، ۳ درصد از بزرگسالان در سن کار و حدود صفر درصد از بازنشستگان است. در میان کسانی که درآمد نسبتاً پایینی قبل از هزینه مسکن داشتند، ۸ درصد در خانواری زندگی می‌کردند که در ۱۲ ماه گذشته از بانک مواد غذایی استفاده کرده بودند و ۱۲ درصد کودکان، ۹ درصد از بزرگسالان در سن کار و ۱ درصد از بازنشستگان بوده‌اند.

چند بانک مواد غذایی در انگلستان وجود دارد؟

هیچ پایگاه داده‌ای از همه بانک‌های مواد غذایی در انگلستان وجود ندارد، اما داده‌های تراسل تراست و شبکه مستقل کمک مواد غذایی می‌تواند به ما

بانک‌های مواد غذایی توسط سازمان‌های خیریه اداره می‌شوند و حدود بیست سال است که در انگلستان به شکل فعلی وجود دارند. سازمان‌هایی مانند تراسل تراست و شبکه غذا می‌گویند که بانک‌های مواد غذایی باید به عنوان راهی موقت برای تامین کمک‌های غذایی اضطراری و نه راه حلی بلندمدت برای ناامنی غذایی خانوارها باشد.

در تخمین تعداد موجود در انگلستان کمک کند. در ماه مه ۲۰۲۲، یک نظرسنجی از ۱۰۱ سازمان به نمایندگی از ۱۹۴ سازمان انجام شد.

تراسل تراست دارای بزرگترین شبکه بانک‌های مواد غذایی در انگلستان است که شامل بیش از ۱۶۴۶ بانک غذا در انگلستان از سال ۲۰۲۳ است. بانک مستقل مواد غذایی انگلستان برای ارائه‌دهندگان مستقل (غیر از تراسل تراست) است. امروزه حداقل ۱۱۷۲ بانک مستقل مواد غذایی در انگلستان وجود دارد. ۳۱ مورد به ۱۶۴۶ تراسل تراست اضافه شده است که در مجموع بیش از ۲۸۰۰ بانک مواد غذایی را تشکیل می‌دهد.

افزایش قیمت مواد غذایی از اواسط سال ۲۰۲۱

قیمت مواد غذایی در انگلستان از نیمه دوم سال ۲۰۲۱ در حال افزایش است. قیمت مواد غذایی و نوشیدنی‌های غیرالکلی در ۱۲ ماه منتهی به آوریل ۲۰۲۳ بر اساس شاخص رسمی قیمت مصرف‌کننده، ۱۹ درصد بالاتر بود. بر اساس گزارش اداره ملی آمار، نرخ افزایش قیمت مواد غذایی در مارس ۲۰۲۳ ۱۹٫۱ درصد ثبت شده است که بالاترین میزان از سال ۱۹۷۷ بوده است.

افزایش قیمت مواد غذایی به دلیل مشکلات زنجیره تامین، کمبود نیروی کار و افزایش هزینه‌های تهیه و حمل و نقل مواد غذایی است. حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ همچنین باعث افزایش قیمت مواد غذایی در بازارهای بین‌المللی شده است.

همچنین شواهدی از سوی نمایندگان بانک مبنی بر اینکه حاشیه سود در طول زنجیره تامین مواد غذایی فشرده شده است وجود دارد، بنابراین برخی از کسب و کارها سعی می‌کنند با کاهش هزینه‌ها، حاشیه سود را بازسازی کنند.

بروز این میزان از افزایش قیمت در مواد غذایی بر اهمیت بانک غذای انگلستان می‌افزاید.

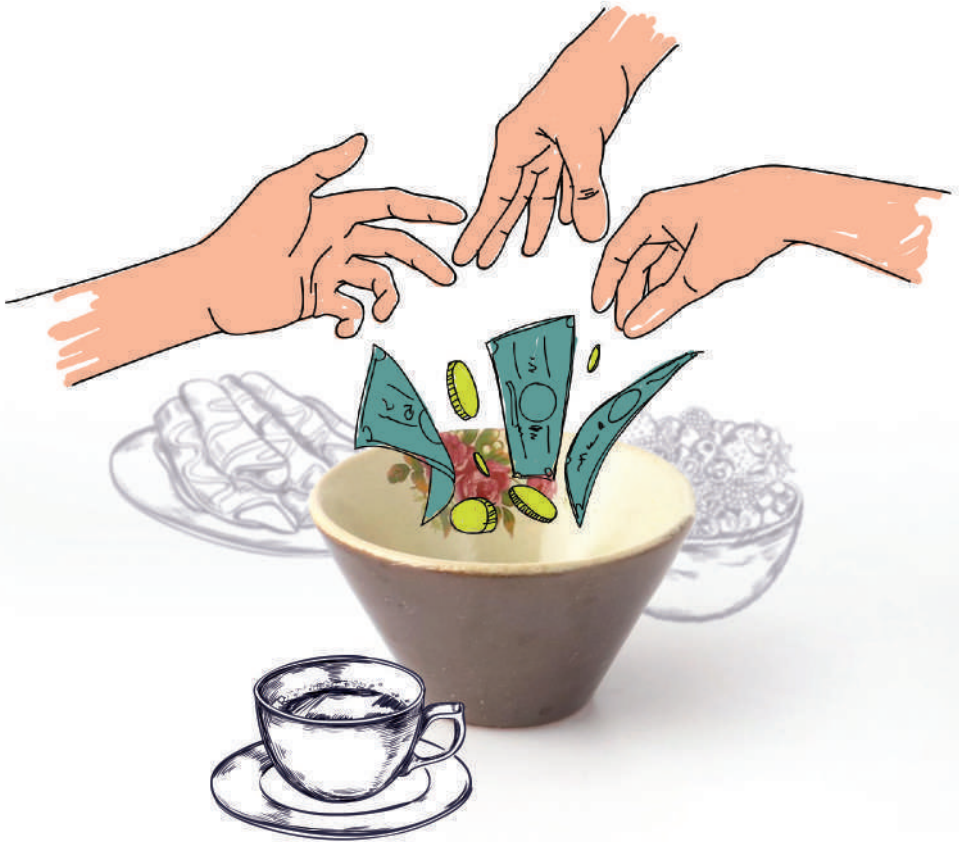
منبع

Brigid Francis-Devin, Shadi Danechi, Xameerah Malik. (2023), Food poverty: Households, food banks and free school meals. House of Commons Library

فصلنامه اختصاصی مطالعات و
شماره هشتم . پایة

آوازه
۳۵

خلاقیت در مدیریت داوطلبان در بانک‌های غذا

آرین ری Aryan Rai

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه وستون
خبرنگار بانک غذا

ترجمه: فاطمه عبدالعظیم بیگ

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی

پس از گذشت ماه‌ها و اکتفا به منابع داوطلبانه افراد در طول همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، سازمان‌هایی که در زمینه تهیه غذا و رفع گرسنگی فعالیت می‌نمایند، در تلاش هستند تا از نیروهای داوطلبانه بهره‌مند شوند. برخی از این سازمان‌ها ارزش خود را بر مشتری محوری می‌دانند و برخی دیگر در حال یافتن راه‌هایی برای جذب کارگران متخصص و ماهر برای پروژه‌های خاص خود هستند و تعداد زیادی از آن‌ها از نرم‌افزارهای مختلف برای کمک به استخدام و مدیریت داوطلبان استفاده می‌کنند.

جولی گرین، مدیر مشارکت داوطلبان گفت: بانک غذای مستقر در مینی‌سوپولیس، نیروی کار داوطلب خود را به سه دسته تقسیم می‌کند و وظایف مختلفی را به آن‌ها محول می‌کند، و در کل هدف آن‌ها کمک به ریشه‌کن کردن ناامنی غذایی است.

بیشتر داوطلبان در کارهای تکراری مانند بسته‌بندی محصولات، دسته‌بندی مواد غذایی و تحویل جعبه‌های غذا مشارکت می‌کنند. برخی دیگر در قسمت پشتیبانی فعالیت دارند که ممکن است غذا را به صورت هفتگی تحویل دهند، برخی از آن‌ها به مشتریان در برنامه‌های اسنپ کمک کنند، یا پشتیبانی پایگاه داده را انجام می‌دهند. دسته سوم که به عنوان داوطلبان طرفدار بونو شناخته می‌شوند، شامل متخصصان بازنشسته یا داوطلبان باتجربه‌ای هستند که نقش‌های مشاوره‌ای را برای کمک به اجرای سریع پروژه‌ها در سطوح بالاتر بر عهده می‌گیرند. آن‌ها داوطلبانی دارند که ۵ تا ۱۵ سال با آن‌ها همراه بوده‌اند. بنابراین، آن‌ها در تلاش هستند تا این افراد را در تیم خود ادغام کرده و اعضای بیشتری داشته باشند.

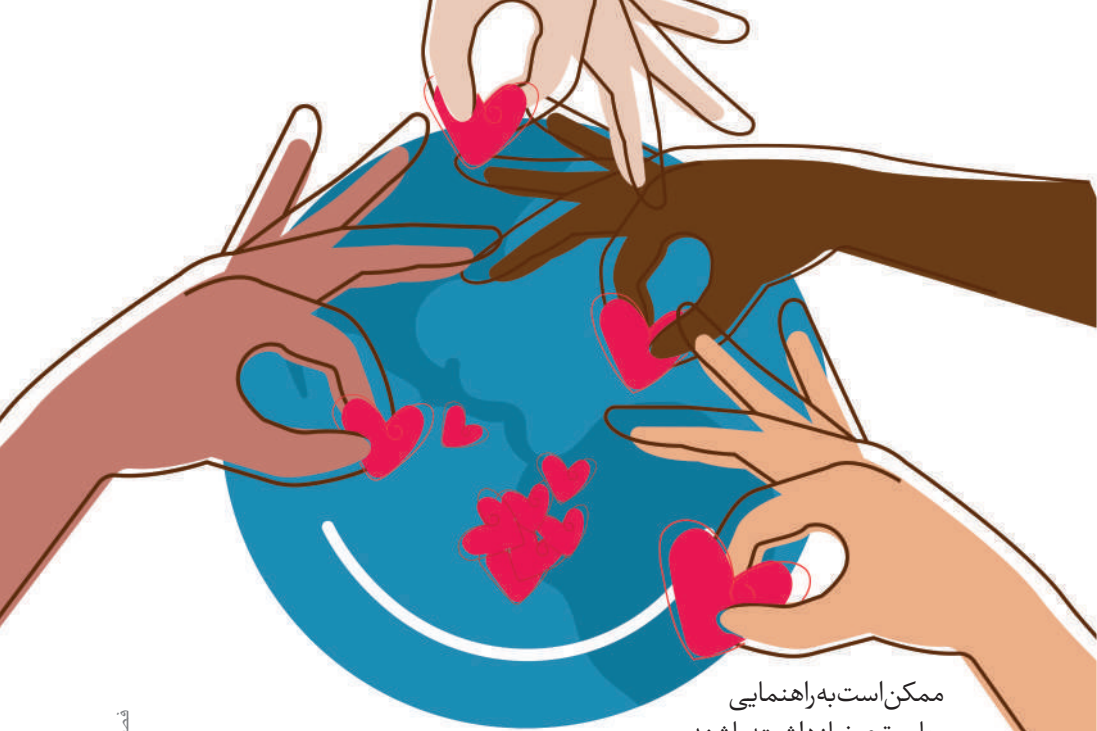
برنامه پروبنو بانک غذا، خدمات و تخصص‌های حرفه‌ای را برای پروژه‌های خاص، مانند تجزیه و تحلیل داده‌ها، برنامه‌ریزی استراتژیک، مدل‌سازی هزینه و بازاریابی ارائه می‌کند و به بانک غذا اجازه می‌دهد تا

ایجاد یک نیروی کار داوطلب قابل اعتماد، نیازمند پرورش و راهنمایی هدفمند است. هر داوطلب، صرف نظر از وضعیت و گذشته خود، به سطح متفاوتی از حمایت نیاز دارد. داوطلبانی که در گذشته ناامنی غذایی را تجربه کرده‌اند یا تجربه قبلی کمک در انبارداری را داشته‌اند، به علت آشنایی با محیط و اهداف، به راهنمایی کمتری نیاز دارند، با این حال، گروهی از افراد ممکن است به راهنمایی جامع‌تری نیاز داشته باشند.

کمک‌های مقرون به صرفه‌ای را که در غیر این صورت به دست آوردن آن دشوار بود، تامین کند. در سال ۲۰۲۰، این داوطلبان حرفه‌ای تقریباً به ۴۰۰۰ ساعت کار در حدود ۴۰ پروژه مختلف مشغول بودند که ارزش تخمینی نزدیک به ۷۷۰ هزار دلار را دارد. این افراد به ۱۸ تیم مختلف در سکند هاروست هارتلند خدمات مشاوره حرفه‌ای ارائه کردند. اکنون بانک غذا یکی از نیروهای خود را به طور کامل به طرفداران اختصاص داده‌است که در آن صدا و نظرات داوطلبان شنیده خواهد شد. به این ترتیب مشخص می‌شود که آن‌ها در کدام قسمت از مهارت خاص برخوردار بوده و ظرفیت رشد بیشتری دارند. این راهکاری است که به کمک آن می‌توانند حوزه‌ای را که نیاز به مهارت و توانایی یک متخصص در این مجموعه دارد را شناسایی نمایند.

در یک انبار مواد غذایی زنجیره‌ای مستقر در میلواکی، جذب مشتریان به عنوان داوطلب ارزش زیادی دارد. در انبار تامین غذای فرندز، تقریباً ۳۰ درصد از نیروی کار داوطلب، مشتریان فعلی یا سابق انبار هستند یا افرادی هستند که شخصی را می‌شناسند که ناامنی غذایی را قبلاً تجربه کرده‌است.

سوفیا توریخوس، مدیر اجرایی انبار غذایی فرندز گفت که داشتن نیروی کار داوطلب فراگیر و متنوع باعث می‌شود مشتریان احساس راحتی و استقبال بیشتری کنند. توریخوس گفت: در نهایت، فعالیت اعضای جامعه در تمام حوزه‌های مورد نیاز، ما را در شناسایی آنچه جامعه به آن نیاز دارد، ثابت نگه می‌دارد. او افزود که ایجاد یک نیروی کار داوطلب قابل اعتماد، نیازمند پرورش و راهنمایی هدفمند است. هر داوطلب، صرف نظر از وضعیت و گذشته خود، به سطح متفاوتی از حمایت نیاز دارد. داوطلبانی که در گذشته ناامنی غذایی را تجربه کرده‌اند یا تجربه قبلی کمک در انبارداری را داشته‌اند، به علت آشنایی با محیط و اهداف، به راهنمایی کمتری نیاز دارند، با این حال، گروهی از افراد

ممکن است به راهنمایی
جامع‌تری نیاز داشته باشند.

این سازمان، برای هر داوطلب جدید، یک فرآیند قوی و مشکل‌از یک راهنمایی و یک جهت‌گیری دقیق را انجام می‌دهد که نه تنها بر وظایف لجستیکی تمرکز می‌کند، بلکه همچنین این اطمینان را حاصل می‌نماید که افراد از آسیب‌های روانی مطلع هستند و می‌دانند چگونه با مردم به طور صحیح و با متانت، رفتار کنند.

در حالی که همه این رویکردها نویدبخش هستند، بانک‌های غذا در سراسر کشور هنوز اثرات این همه‌گیری را احساس می‌کنند. گرین گفت: ما هنوز در تلاش هستیم تا بیماری کووید-۱۹ را کنترل کنیم. ما شاهد بازگشت گروه‌های داوطلب هستیم، اما اندازه‌گیری آن دشوار است. گاهی اوقات ما انتظار پیوستن ۳۰ تا ۴۰ داوطلب را داریم، اما فقط نیمی از آن‌ها ثبت نام می‌کنند. به گفته سامانتا سولبرگ، متخصص ارتباطات در سکند هاروست هارتلند، ما دوست داریم فکر کنیم که همه‌گیری کووید-۱۹ پایان یافته است. بنابراین، تا آنجا که امنیت غذایی ایجاد شود، به داوطلبانی نیاز داریم تا بر ما و جامعه تأثیر بگذارند.

نیک آوا

نیک آوا را بایستی نخستین پادکستی بدانیم که به نیکوکاری و امور خیر می پردازد. در ابتدا سعی بر معرفی و پرداخت امروزی تر از امور خیر و عام المنفعه و خیرین نام آشنا و گمنام دارد و در دنباله به وجوه عمیق و لایه ای تر پرداخته و خیرین و افراد تاثیرگذار و واقفین را با توجه به دنیای امروز باز معرفی می کند. قصه گویی از جنس انسان دوستی و مهربانی با شخصیت های واقعی.

پادکست نیک آوا

اپیزود سوم

سینما و نیکوکاری

سومین اپیزود پادکست نیک آوا به موضوع «سینما و نیکوکاری» پرداخته است. این اپیزود قصد دارد تا سینما را با لنز نیکوکاری بررسی کند. سینما یکی از پرطرفدارترین، سهل الوصول ترین و همچنین همه فهم ترین رسانه هایی است که بیش از ۱۰۰ سال از عمر آن می گذرد. برادران لومیر در سال ۱۸۹۵ سینماتوگراف را اختراع کردند. اینکه یک سینماگر تجربه زیست خود را از نیکوکاری به فیلم تبدیل کند و یا اینکه بخواهیم به منظور اشاعه فرهنگ نیکوکاری فیلمی بسازیم تفاوت زیادی در موضوع مورد بررسی ما ندارد. در این اپیزود می خواهیم درباره تاثیر سینما صحبت کنیم.

اگر ما از سینما و تاثیری که روی تماشاچی می گذارد حرف می زنیم برای این است که بتوانیم در کنار سایر فیلم هایی که در قالب ژانرها و موضوعات مختلف در سینما تولید می شود، فیلم هایی را با فرهنگ و موضوعیت نیکوکاری و انسان دوستانه داشته باشیم تا بتوانیم این مضامین را به مخاطبانمان در جامعه ارائه دهیم.

این مضامین نیکوکارانه می تواند خود در قالب یک فیلم واحد باشد و یا در خلال فیلم های دیگر به عنوان یک پیرنگ فرعی در طول فیلم جریان داشته باشد. البته باید حواسمان باشد که اصلاً نباید سفارشی یا شعارگونه باشد، چون تجربه نشان داده فیلم های سفارشی یا شعارگونه همیشه با شکست مواجه شده و نتوانستند حرفی که می خواستند به مخاطبشان برسانند.

هنر، پرورده روح جمعی یک ملت است؛ سینما هم به عنوان یک هنر از این امر مستثنی نیست و می تواند نقش بسزایی در انتقال مفاهیم و ارزش ها داشته باشد.

متاسفانه در سال‌های اخیر شاهد کمتر ساخته شدن فیلم‌هایی با مضامین نیکی و نیکوکاری هستیم. شاید دلیل آن عدم استقبال مخاطب و یا تغییر دادن سلیقه جامعه باشد؛ که خود نیازمند بررسی و آسیب‌شناسی است. البته فیلم‌هایی وجود دارند که در عین نداشتن ارتباط مستقیم با نیکوکاری، پیرنگ و زیرمتنی دارند؛ مانند فیلم خورشید که به کودکان کار پرداخته و بزنگاه‌های خوبی درباره نیکوکاری، نوع دوستی و کار خیر دارد.

موضوع نیکوکاری جزو مواردی است که در سینما به آن کم پرداخته نشده؛ چه در سینمای جهان، چه در سینمای ایران. در سینمای ایران به این موضوعات بیشتر در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ پرداخته می‌شد، فیلم‌هایی که با موضوعیت اصلی نیکوکاری و مهربانی باشد و یا زیرمتن و پیرنگی از نیکوکاری را در بطن خود داشته باشد.

فیلم‌هایی مثل بچه‌های آسمان، چکمه، کیسه برنج، نیاز، خدا می‌آید تا خانه دوست کجاست از جمله این فیلم‌ها هستند. سینما به عنوان هنر هفتم مزیتی نسبت به دیگر هنرها دارد که می‌تواند از هنرهای پیش از خود استفاده کرده و حتی سطح آن‌ها را نیز ارتقا دهد و باعث بیشتر دیده شدن آن‌ها شود.

سینما دو رویکرد کلی نسبت به مخاطب خود دارد. یک آنکه غایت یک فیلم یا یک اثر هنری این باشد که احساسات مخاطب را هدف قرار دهد و دیگری آنکه افکار و آگاهی مخاطب را هدف بگیرد. هرچقدر هم بنویسیم یا مطالعه کنیم در دو حالت می‌توانیم به این جمله برسیم. یکی تجربه زیست و دیگری، دیدن. دیدن تصاویری از فیلم که می‌تواند این امکان را بدهد که بدون آنکه زندگی کنیم تجربه‌ای از یک زیست و نگرش را کسب کنیم. این اتفاقات در سینمای جهان نیز پرداخته شده؛ حتی در فیلم‌هایی که موضوعیت و محوریت نیکوکاری ندارد. مثلاً یک درام ساده یا یک فیلم تراژیک یا حتی اکشن می‌تواند صحنه‌ها و دیالوگ‌هایی داشته باشد که محبت و نیکوکاری و بخشش و گذشت را به نمایش می‌گذارد.

متاسفانه در سال‌های اخیر شاهد کمتر ساخته شدن فیلم‌هایی با مضامین نیکی و نیکوکاری هستیم. شاید دلیل آن عدم استقبال مخاطب و یا تغییر دادن سلیقه جامعه باشد؛ که خود نیازمند بررسی و آسیب‌شناسی است. البته فیلم‌هایی وجود دارند که در عین نداشتن ارتباط مستقیم با نیکوکاری، پیرنگ و زیرمتنی دارند؛ مانند فیلم خورشید که به کودکان کار پرداخته و بزنگاه‌های خوبی درباره نیکوکاری، نوع دوستی و کار خیر دارد.

در فیلم کیسه برنج که به زعم ما یک فیلم سراسر نیکوکاری و مهر و محبت است، می بینیم که چطور یک کار بسیار سخت با همکاری و یاری‌گری انجام شده و چالش‌ها یکی یکی برطرف می‌شوند. در طول فیلم در تمام صحنه‌ها و سکانس‌ها همت، وحدت و مهر جمعی است که به معصومه خانم و جیران کمک می‌کند تا از پس سختی‌ها برآیند و به خانه برسند.

در آغاز قرن بیست و یک و هزاره سوم ارتباطات، فناوری و اینترنت جزء لاینفک زندگی بشر شده است. افزایش کاربران اینترنت، توسعه ارتباطات، شبکه‌های اطلاع‌رسانی و تنوع کاربردهای اینترنت پدیده‌ای است که در سطح جهان در حال تاثیرگذاری سریع است.

اینترنت در ایران هر روزه فراگیرتر می‌شود. این درحالی است که ساخته شدن سینما در ایران ۳۰ سال طول کشید و ورود رادیو به ایران ۲۰ سال و تلویزیون نیز ۱۳ سال زمان برد. حال سوالی که مطرح می‌شود آن است که آیا فراگیری اینترنت باعث کمرنگ شدن سینما و تاثیرش بر مخاطب می‌شود؟ یعنی آیا ممکن است سینما اولویت و اهمیت کمتری پیدا کند؟
ادامه این مطلب را در فایل صوتی اپیزود سوم دنبال کنید.

پادکست نیک‌آوا

اپیزود چهارم

کرونا و نیکوکاری

وقتی جهان
درگیر پاندمی
می‌شود
انگار به طور
ناخودآگاه
مردم جهان درگیر
نوعی عطوفت و
همبستگی می‌شوند
و مهربانی شکل
می‌گیرد. دقیقاً
همین جا است
که رفتار جامعه
جهانی در مواجهه
با پاندمی یا یک
معضل جهان‌شمول
بازمانیکه دو یا چند
کشور یا یکدیگر درگیر
جنگ می‌شوند
بسیار متفاوت است.
انگار مرگ
تمام انسان‌ها
و حتی خود فرد
در نوع رفتاری که
انتخاب می‌کنند تاثیر
زیادی دارد.

چهارمین اپیزود پادکست نیک‌آوا به موضوع «کرونا و نیکوکاری» پرداخته است. این اپیزود با طرح این مسئله که همیشه در مواقع بحران و معضل و دنیاگیری‌ها سازمان‌های ایمان محور مثل کلیسا، مسجد، کنیسه یا معبد تاثیر بسیار زیادی بر مردم یا روند مقابله و رفع موضوع دارند شروع می‌شود.

عنوان سازمان‌های ایمان محور، سازمان و یا برنامه‌هایی است که از سوی یک اجتماع مذهبی حمایت مالی می‌شوند. با اینکه سازمان‌های مبتنی بر ایمان نقش پررنگی در کنترل و درمان بیماری‌های واگیردار در جامعه دارند، مطالعه بسیار کمی درباره آن‌ها و روند فعالیتشان شکل می‌گیرد.

شاید دلیلش نبود پژوهشگر برای بررسی و ثبت این عمل در زمانش باشد. به عنوان مثال در کتاب مقدس عبری، مجموعه کتاب‌های تنخ، از قرنینه زمان طاعون نام برده شده و یا در سال ۲۰۰۳ کلیساها برای مقابله با شیوع سارس رسم بوسه زدن بر صلیب‌ها و نوع تعظیم کردن را تغییر دادند. با این وجود باید به این نکته اشاره کرد که در شرایط همه‌گیری، رهبران مذهبی هم می‌توانند کمک کنند و هم می‌توانند کارشکنی کنند.

در سال ۲۰۰۳ پویش واکسن فلج اطفال سازمان بهداشت

جهانی نیجریه به دلیل آنکه رهبران معنوی اسلامی مخالف واکسیناسیون بودند با شکست مواجه شد؛ زیرا معتقد بودند واکسن‌ها ناامن، آلوده و بخشی از طرح آمریکا برای محدود کردن جمعیت نیجریه از طریق انتشار ایدز و افزایش ناباروری است.

در ادامه جا دارد از سازمان‌های تاثیرگذار صحبت کنیم. از سازمان‌های تاثیرگذار و مهم در دوران همه‌گیری، سازمان‌های مردم‌نهاد است که بر غیر دولتی بودنشان تاکید داریم و تفاوتشان با سازمان‌های غیرانتفاعی آن است که می‌توانند دولتی نیز باشند.

به طور مثال صلیب سرخ، یونیسف، یونسکو، سازمان‌های بهداشت جهانی همچنین حمایت از بیماران خاص، حیوانات و انجمن‌های علمی یا مثلا سازمان‌های خیریه.

سازمان خیریه، سازمانی است که هدفش صرفا انجام مسائل نیکوکارانه است و به اشکال مختلف در جوامع وجود دارند. اکثر این سازمان‌ها غیرانتفاعی و تحت حمایت دولت و کمک‌های مردمی‌اند تا با همکاری و همراهی هم به صورت سازمان‌دهی شده نیازهای اساسی افراد محروم و نیازمند جامعه را برطرف کنند. وقتی جهان درگیر پاندمی می‌شود انگار به طور ناخودآگاه مردم جهان درگیر نوعی عطوفت و همبستگی می‌شوند و مهربانی شکل می‌گیرد. دقیقا همین‌جا است که رفتار جامعه جهانی در مواجهه با پاندمی یا یک معضل جهان‌شمول با زمانیکه دو یا چند کشور با یکدیگر درگیر جنگ می‌شوند بسیار متفاوت است. انگار مرگ تمام انسان‌ها و حتی خود فرد در نوع رفتاری که انتخاب می‌کنند تاثیر زیادی دارد.

درگیری‌های دو کشور در هر سطح و ماجرابی چه جنگ و چه مجادله‌های منفعتی برای مردم دیگر کشورها چندان مهم نیست و سایر مردم جهان نسبت به آن سکوت می‌کنند. یعنی جان یک عده مشخصی از مردم جهان چونان حائز اهمیت نیست که جان تمامی مردم جهان و خود ما؛ اما با مطالعه رفتاری مردم در جای‌جای جهان در برخورد با بیماری‌های همه‌گیر یا پاندمی متوجه می‌شویم که حتی منفعت طلبی و خودخواهی در این موارد هم بین ما انسان‌ها مشاهده شده است. سیاه‌نمایی اجتماعی در بعضی کشورها باعث عدم اعتماد مردم به دولت و مقامات می‌شود دقیقا همان سیری بوده که مردم تایوان در دوره‌ای که سارس شیوع پیدا کرده تجربه کرده‌اند.

تشکیل انجمن‌های نیکوکاری یا سازمان‌های دولتی و نیمه‌دولتی فعال در امور رفاهی بهداشتی و کمک جمعی در دوره‌ای از بحران، همگی نشئت گرفته از تجربه‌های مشابهی است که در گذشته وجود داشته است. در خلال تجربه‌هایی

که دولت‌ها در مواجهه با مشکلات و بحران کسب می‌کنند باید به اهمیت تعامل و همسویی بین ملت و دولت اشاره کرد. در پیش فرض ذهنی همه ما، نگاه تیره‌ای به سمت دولت وجود دارد که گاهی همین عدم اعتماد باعث ایجاد اختلال در روند صحیح عملکرد دولت‌ها می‌شود. همسویی دولت و ملت به ویژه در مواقعی که بحران به وجود می‌آید تاثیر بسزایی در توسعه رفاهی سلامت و حتی اقتصاد هر کشور دارد. تمام تجربیات بررسی شده نشان می‌دهد به طبل کوبیدن هر دولت و ملتی در دوران بحران، فقط آشفتگی اوضاع را بیشتر می‌کند و کمکی به رفع بحران نمی‌کند. شیوع و همه‌گیری سارس سنگ محکی برای ارزیابی ظرفیت‌های دولت و سرزندگی جامعه مدنی در هنگ‌کنگ و تایوان را در اختیار ما قرار می‌دهد. جامعه مدنی به طرق مختلف در بحران سارس نقشی ایفا می‌کند اما همیشه در برابر تعارضاتی هم قرار می‌گیرند از جمله ترجیح نجات خود به صورت فردی یا جمعی آن هم در مواقعی که یا اقدامات دولت کافی نیست و یا اعتمادی به دولت وجود ندارد.

ادامه مبحث را در فایل صوتی اپیزود چهارم دنبال کنید....

